गुराँस राजपत्र

गुराँस गाउँपालिकाद्धारा प्रकाशित

खण्डः १०　　संख्याः ३४　　मितिः२०८३।०५।१६

भागः २

गुराँस गाउँपालिकाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको कार्यविधि सर्बसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८३

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी गुराँस गाउँपालिकाले गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८३ जारी गरेको छ ।

गुराँस गाउँपालिका

गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८३

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मितिः २०८३/०५/१०
प्रमाणीकरण मितिः २०८३/०५/१५

प्रस्तावना:

गुराँस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका अति विपन्न, सीमान्तीकृत, दलित, महिला तथा आर्थिक-सामाजिक रूपमा पछाडि परेका घरपरिवारहरूलाई सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट सङ्गठित गरी आयआर्जन, सीप विकास, क्षमता अभिवृद्धि र साना ग्रामीण पूर्वाधार निर्माण मार्फत गरिबी न्यूनीकरण गर्न र उनीहरूलाई स्वावलम्बी बनाउन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी गुराँस गाउँपालिकाले यो **"गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८३"** तर्जुमा गरी लागू गरेको छ।

परिच्छेद – १: प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(१) यस कार्यविधिको नाम **"गुराँस गाउँपालिका गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८३"** रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि गुराँस राजपत्रमा प्रकाशन भएको मितिदेखि लागू हुनेछ।

(३) यो कार्यविधि गुराँस गाउँपालिकाको सम्पूर्ण वडा क्षेत्रभित्र लागू हुनेछ।

२. परिभाषा

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:

१) **"गाउँपालिका"** भन्नाले गुराँस गाउँपालिकालाई जनाउँछ।

२) **"कार्यपालिका"** भन्नाले गुराँस गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकालाई जनाउँछ।

३) **"अध्यक्ष"** र **"उपाध्यक्ष"** भन्नाले गुराँस गाउँपालिकाको अध्यक्ष र उपाध्यक्षलाई जनाउँछ।

४) **"प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत"** भन्नाले गुराँस गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई जनाउँछ।

५) **"लक्षित वर्ग/विपन्न परिवार"** भन्नाले गाउँपालिकाभित्र बसोबास गर्ने गरिबीको रेखा मुनि रहेका, दैनिक उपभोग्य वस्तुको पहुँच नभएका, रोजगारी वा नियमित आयस्रोत नभएका अति विपन्न घरपरिवारलाई जनाउँछ।

६) **"कार्यक्रम"** भन्नाले गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रमलाई जनाउँछ।

७) **"सामुदायिक समूह/संस्था"** भन्नाले यस कार्यक्रम अन्तर्गत गठन भएका वा सञ्चालित विपन्न परिवारका सदस्यहरू सम्मिलित समूहलाई जनाउँछ।

८) **"सामाजिक परिचालक/समन्वयकर्ता"** भन्नाले कार्यक्रम सञ्चालन तथा सहजीकरणका लागि खटाइएको वा करारमा रहेको सहायक कर्मचारीलाई जनाउँछ।

परिच्छेद – २: उद्देश्य तथा मार्गदर्शन सिद्धान्त

३. कार्यक्रमको उद्देश्य

यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य स्थानीय स्तरमा गरिबी निवारण गरी विपन्न परिवारको जीवनस्तर सुधार गर्नु हुनेछ। यसका विशिष्ट उद्देश्यहरू निम्न बमोजिम रहेका छन्:

१) अति विपन्न तथा आर्थिक रूपमा पछाडि परेका परिवारहरूलाई सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट सङ्गठित गर्ने।

२) परम्परागत सीपको प्रवर्द्धन, साना तथा लघु उद्यम सञ्चालन र व्यावसायिक कृषि/पशुपालन मार्फत स्वरोजगार सिर्जना गर्ने।

३) बचत तथा ऋण परिचालन, बिउँ पूँजी/अनुदान उपलब्ध गराई संस्थागत कर्जा र वित्तीय सेवामा विपन्न वर्गको पहुँच बढाउने।

४) साना ग्रामीण पूर्वाधार (जस्तै: कुलो, खानेपानी, कुवा, गोरेटो बाटो, सुलभ शौचालय आदि) निर्माण तथा सुधार गरी स्थानीय सुविधा अभिवृद्धि गर्ने।

५) लक्षित वर्गको शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण र सामाजिक चेतनामा वृद्धि ल्याउने।

४. मार्गदर्शन सिद्धान्त

कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा निम्न सिद्धान्तहरू पालना गरिनेछ:

- **समावेशिता र पारदर्शिता:** लक्षित वर्गको प्रत्यक्ष सहभागिता र स्रोतको पारदर्शी वितरण।
- **स्वावलम्बन र आत्मनिर्भरता:** स्थानीय स्रोत, साधन र सीपको अधिकतम प्रयोग।
- **दोहोरोपनाको अन्त्य:** अन्य सरकारी वा गैरसरकारी निकायबाट प्राप्त सुविधासँग दोहोरो नपर्ने सुनिश्चितता।

परिच्छेद – ३: लक्षित परिवार पहिचान तथा समूह गठन

५. विपन्न परिवार पहिचानका आधारहरू

कार्यक्रमका लागि लक्षित परिवार चयन गर्दा देहायका सूचकहरूलाई आधार मानिनेछ:

१) नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाबाट जारी गरिएको गरिब घरपरिवार परिचयपत्र (क, ख र ग वर्ग)।

२) आफ्नै उत्पादनले वर्षभरिमा ६ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने घरपरिवार।

३) भूमिहीन, सुकुम्बासी, हलिया, कमैया वा दैनिक ज्यालादारीमा निर्भर परिवार।

४) महिला प्रमुख रहेका, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति वा दीर्घरोगी मुख्य कमाउने व्यक्ति भएका परिवार।

५) परम्परागत पेशामा आधारित तर आर्थिक रूपमा अत्यन्त कमजोर रहेका दलित तथा सीमान्तीकृत परिवार।

६. समूह गठन र सञ्चालन

(१) पहिचान गरिएका अति विपन्न घरपरिवारका कम्तीमा १५ देखि २५ जना सदस्यहरू (प्राथमिकतापूर्वक महिला) समावेश गरी **"गरीबसँग विश्वेश्वर सामुदायिक समूह"** गठन गरिनेछ।

(२) प्रत्येक समूहमा एक अध्यक्ष, एक सचिव र एक कोषाध्यक्ष रहेको सञ्चालक समिति रहनेछ।

(३) समूहले महिनाको कम्तीमा एक पटक नियमित बैठक बस्नुपर्नेछ र सानो-सानो मासिक बचत सङ्कलन गरी नियमित सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद – ४: संस्थागत संरचना र समितिहरू

यस कार्यक्रमलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न गाउँपालिका स्तरमा दुई तहको संरचना रहनेछ:

┌──────────────────────────────────────┐

│ गाउँपालिकास्तरीय निर्देशक समिति │

│ (अध्यक्ष: गाउँपालिका अध्यक्ष) │

└──────────────────────────────────────┘

│

▼

┌──┐

│ वडास्तरीय कार्यान्वयन समिति │

│ (अध्यक्ष: सम्बन्धित वडा अध्यक्ष) │

└──┘

│

▼

┌──┐

│ गरीबसँग विश्वेश्वर सामुदायिक समूह │

└──┘

७. गाउँपालिकास्तरीय निर्देशक समिति

कार्यक्रमको नीतिगत मार्गदर्शन, बजेट स्वीकृत र समग्र व्यवस्थापनका लागि एक गाउँपालिकास्तरीय निर्देशक समिति रहनेछ:

क्र.सं.	**पद / निकाय**	**समितिमा पद**
१	गाउँपालिका अध्यक्ष	अध्यक्ष
२	गाउँपालिका उपाध्यक्ष	उपाध्यक्ष
३	सबै वडाका वडा अध्यक्षहरू	सदस्य
४	कार्यपालिकाले तोकेका २ जना महिला/दलित सदस्य	सदस्य

क्र.सं.	पद / निकाय	समितिमा पद
५	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य-सचिव

निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- कार्यक्रमको वार्षिक नीति, बजेट तथा योजना स्वीकृत गर्ने।
- वडास्तरबाट छनोट भई आएका योजना तथा कार्यक्रमहरूको अन्तिम स्वीकृति दिने।
- कार्यक्रमको चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति समीक्षा र अनुगमन गर्ने।
- कार्यक्रम सञ्चालनमा देखिएका जटिलता र बाधा-अड्चन फुकाउने।

८. वडास्तरीय कार्यान्वयन समिति

प्रत्येक वडामा कार्यक्रमको प्रत्यक्ष कार्यान्वयन, अनुगमन र सहजीकरणका लागि देहाय बमोजिमको समिति रहनेछ:

- वडा अध्यक्ष – **अध्यक्ष**
- वडा सदस्यहरू (दलित र महिला सदस्य अनिवार्य) – **सदस्य**
- स्थानीय लक्षित समूहका प्रतिनिधि (२ जना) – **सदस्य**
- सामाजिक परिचालक / कार्यक्रम समन्वयकर्ता – **सदस्य-सचिव**

कार्यान्वयन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- वडाभित्रका अति विपन्न परिवारको पहिचान र प्रमाणीकरण गर्ने।
- सामुदायिक समूहहरू गठन गर्न सहजीकरण गर्ने।
- समूहहरूबाट प्राप्त आयआर्जन र पूर्वाधार सम्बन्धी आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गरी गाउँपालिकामा सिफारिस गर्ने।
- योजनाहरूको कार्यस्थलमा प्रत्यक्ष अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने।

९. सामाजिक परिचालक/समन्वयकर्ताको जिम्मेवारी

गाउँपालिकाले तोकेको वा करारमा कार्यरत सामाजिक परिचालकको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्न बमोजिम हुनेछ:

- लक्षित परिवारसँग निरन्तर सम्पर्कमा रही सामाजिक परिचालन गर्ने।
- समूह गठन, सञ्चालन, खाता सञ्चालन र माइन्यूट लेखनमा प्राविधिक सहयोग पुर्‍याउने।
- आयआर्जन तथा साना पूर्वाधार सम्बन्धी प्रस्ताव तयार गर्न समूहलाई सघाउने।
- मासिक र चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी गाउँपालिका र वडासमक्ष पेश गर्ने।

परिच्छेद – ५: कार्यक्रम सञ्चालन, बिउँ पूँजी तथा वित्तीय व्यवस्थापन

१०. कार्यक्रमका क्षेत्रहरू

गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम अन्तर्गत देहायका दुई मुख्य क्षेत्रमा बजेट परिचालन गरिनेछ:

(क) आयआर्जन तथा सीप विकास कार्यक्रम

- तरकारी खेती, पशुपालन (बख्रा, सुँगुर/बाङ्गुर, कुखुरा, मौरीपालन आदि)।
- घरेलु तथा लहान उद्यम (सिलाई-कटाई, ढाका बुनाई, बाँस तथा बेतका सामग्री निर्माण, आरान/फलाम काम आदि)।
- बजार प्रवर्द्धन, सीपमूलक तालिम तथा वित्तीय साक्षरता।

(ख) साना ग्रामीण पूर्वाधार निर्माण

- पिउने पानी, कुवा, इनार तथा साना सिँचाइ कुलो निर्माण र मर्मत।
- गाउँले गोरेटो बाटो, घोडा बाटो तथा सोलिङ।
- सुलभ शौचालय निर्माण र वातावरणीय सरसफाइ सम्बन्धी साना पूर्वाधार।

११. बिउँ पूँजी (Seed Money) र ऋण परिचालन

(१) गाउँपालिकाले यस कार्यक्रम अन्तर्गत प्राप्त ससर्त/आन्तरिक अनुदानको रकम समूहको नाममा बिउँ पूँजीको रूपमा उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(२) समूहले उक्त बिउँ पूँजी रकम आफ्ना सदस्यहरूलाई सर्वसुलभ ब्याजदरमा (साधारणतया ६% देखि १०% सम्म) आयआर्जन कार्यका लागि ऋणका रूपमा लगानी गर्नेछ।

(३) ऋणको असुली चक्रीय प्रणाली (Revolving Fund) अनुसार गरिनेछ ताकि प्राप्त किस्ता र ब्याज पुनः अन्य विपन्न सदस्यलाई लगानी गर्न सकियोस्।

१२. अनुदान तथा खाता सञ्चालन

(१) पूर्वाधार निर्माण तथा क्षमता विकासका लागि विनियोजित रकम सिधै उपभोक्ता समिति वा सामुदायिक समूहको बैंक खातामा किस्ताबन्दी रूपमा हस्तान्तरण गरिनेछ।

(२) समूहको बैंक खाता सञ्चालन अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमध्ये कम्तीमा दुई जनाको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ।

परिच्छेद – ६: अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सामाजिक परीक्षण

१३. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

(१) गाउँपालिकाको उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा रहेको **अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति**ले वर्षको कम्तीमा दुई पटक कार्यस्थलमा गई योजनाहरूको भौतिक तथा वित्तीय अनुगमन गर्नेछ।

(२) वडास्तरीय समितिले मासिक रूपमा योजनाहरूको अनुगमन गरी प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्नेछ।

१४. सार्वजनिक सुनुवाइ र सामाजिक परीक्षण

- प्रत्येक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा कार्यक्रम सञ्चालन भएका वडाहरूमा अनिवार्य रूपमा **सामाजिक परीक्षण (Social Audit)** र **सार्वजनिक सुनुवाइ** आयोजना गरिनेछ।
- विनियोजित बजेट, खर्च, लाभार्थीको नामावली र हासिल भएका उपलब्धिहरू गाउँपालिकाको सूचना पाटी तथा वेबसाइट मार्फत सार्वजनिक गरिनेछ।

परिच्छेद – ७: विविध

१५. दोहोरोपना रोक्ने व्यवस्था

- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम, राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रम, वा अन्य सरकारी/गैरसरकारी संस्थाबाट समान प्रकृतिको स्वरोजगार अनुदान वा सुविधा लिइसकेका व्यक्ति वा परिवारलाई यस कार्यक्रमबाट पुनः अनुदान दिइने छैन।

१६. कसुर र कारबाही

- कार्यक्रमको रकम दुरुपयोग गरेमा, गलत तथ्याङ्क दिएर अनुदान लिएमा वा बिउँ पूँजी नियतवश असुल नगरेमा प्रचलित कानुन तथा गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन/नियमावली बमोजिम असुलउपर गरी कारबाही गरिनेछ।

१७. संशोधन र बाधा-अड्चन फुकाउने

(१) यस कार्यविधिमा कुनै संशोधन गर्नुपरेमा गाउँ कार्यपालिकाको बहुमतले संशोधन गर्न सक्नेछ।

(२) कार्यविधि कार्यान्वयनका क्रममा कुनै द्विविधा वा स्पष्टता नभएमा गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय अन्तिम हुनेछ।

आज्ञाले,

ओम प्रकाश देवकोटा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत